

ผลงานการก่อสร้าง และ ปฏิสังขรณ์

1. วิหารเก่า เมื่อมารับมรดก พ.ศ. 2511 หลังคาพังเหลือแค่ชื่อ ออกไม้ค้ำ ไม้คอสอง กำแพงวิหารแตกกร้าว พังออกหลายส่วน จากภาพจะเห็นพระอุโบสถซึ่งบูรณะปฏิสังขรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2530

2. พระอุโบสถเก่า ในปี พ.ศ. 2511 หลวงพ่อได้รับนิมนต์มาอยู่วัด เวลานั้นเป็นที่สลดใจแก่พุทธบริษัทที่ได้พบเห็นโดยทั่วไป พระอุโบสถหลังนี้เคยได้รับการบูรณะซ่อมแซม ครั้งสุดท้ายปีพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน พ.ศ. 2470 ภาพนี้ถ่ายหลังซ่อม หากท่านผู้ใดมีภาพพระอุโบสถก่อนซ่อม กรุณานำมามอบให้พระครูปลัดคอนันต์ หรือพระปลัดวิรัช วัดท่าซุง เพื่อจักได้จัดทำประวัติวัดท่าซุงต่อไป

3. วิหารเก่า หลวงพ่อให้ช่างซ่อมในปีเดียวกับพระอุโบสถ การซ่อมได้ทำให้กำแพงเดิม สำหรับกำแพงโปร่งที่มองเห็น เป็นสิ่งก่อสร้างเสริมขึ้นใหม่

4. หน้าบันวิหารเก่า เป็นของเก่า พยายามรักษาไว้ให้คงสภาพเดิม ซ่อมปีเดียวกับวิหาร

5. หอพระโคตรปิฎก พังใช้ใช้ กระเบื้องหาย ช่อฟ้าหาย เลยให้ช่างช่วยค้ำจุน ปรับปรุงพื้นให้ดี เอาสังกะสีมุงไว้ พออาศัยได้ หอโคตรปิฎกอยู่ในสระน้ำ ปัจจุบันน้ำมีบ้างไม่มีบ้าง เพราะไม่มีพระโคตรปิฎก ชาวบ้าน ลือกันว่า น้ำในสระนี้เป็นน้ำมนต์ ไม่ทราบว่ามีทางไหนบ้าง

6. ศาลาการเปรียญเก่า อยู่ติดกับกุฏิเจ้าอาวาสเก่า ซ่อมบูรณะแล้ว เมื่อมารับมรดก ศาลาหลังนี้ใช้ใช้ ทำท่าจะพัง แต่ก็ยังไม่พัง จึงให้ช่างโยกกลับให้คง และซ่อมบูรณะให้ดีเหมือนเดิม

7. กุฏิเจ้าอาวาสเก่า สมบัติเก่าที่ได้รับมรดก ซ่อมบูรณะแล้ว เอาไว้คู่กับศาลาเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระที่เฝ้าสมบัติเก่าของสงฆ์ เก็บไว้ให้ดูจะได้ทราบว่าเมื่อมาอยู่วัดนี้ สมบัติของวัดมีอะไรบ้าง แต่รด कुछแต่นที่เห็นอยู่นั้น เป็นรดรุ่นหลังที่คณะลูกพระสุธรรมยานเถระชื่อไว้ให้ใช้งานของวัด ใช้งานได้ดีมาก ซ่อมบำรุงน้อย สิ้นเปลืองน้ำมันน้อยมาก เจ้าของได้บุญมากมหาศาล เพราะช่วยงานของพระพุทธศาสนา

8. บริเวณพระอุโบสถหลังเก่า สมัยก่อนหลวงพ่อกำลังมีผู้มาชุกกุพระทองคำและพระเครื่องตามบริเวณเจดีย์ข้างพระอุโบสถ

9. เมรุและเตาเผาศพ เดิมที่มีอยู่คู่กับวัด สังกะสีให้รื้อถอน เพราะเป็นสมบัติล้ำค่า ต่อไปจะหาตุ๊กต ไม้ดีส่งให้ซ่อมบำรุง คงมีสภาพเดิมทุกประการ

10. โรงอิกเก่า บูรณะให้มีสภาพแข็งแรงตามรูปเดิม เก็บรักษาไว้ เพราะต่อไปเด็กอาจจะไม่รู้จักรว่าโรงอิกเป็นอย่างไร เมื่อไม่มีอิกมาแสดง จึงให้เรือที่หลวงปู่ชิววงษา วัดพระบาทห้วยต้ม ท่านภกาวายไว้เพื่อให้ใช้เวลาน้ำท่วม จอดแสดงแทนอิกไปพลางก่อน

11. กุฏิเก่าหลวงพ่อกับเป็นกุฏิที่เจ้าอาวาสเดิมให้อยู่เมื่อมาอิกใหม่ ๆ เป็นเพิงหมาแหงน หลังนอกมีคันทันค้ำคานบรอด คงไม่มีฝาไม่มี ลัวไม่มี หลังในเป็นกุฏิ 2 ห้อง แคบมาก จึงหาซื้อไม้คองเอาพื้นจากหอสวนคนเก่าที่ใช้เป็นอาคาร ไม่ได้แล้ว ซื้อเศษไม้ที่กองบิณ 4 ที่เขาจัดในประเภทขยะเอามาทำฝา พออยู่ไปได้แบบอนาถาจริง ๆ ที่ต้องซื้อเศษขยะไม้สังใส่ของมาทำฝา ก็เพราะว่าเมื่อมาอยู่วัดนี้ มีเงินติดขำมา 100 บาท (หนึ่งร้อยบาทถ้วน) เท่านั้นเอง และต้องหาอาหารกินเองอีกด้วย หนาวเดินทางมาด้วย 12 ตัว มีหมาบ้านมาสมทบอีก 50 ตัว รวมแล้วมีหมาอยู่เป็นเพื่อน 62 ตัว ต้องหุงข้าวเลี้ยงหมาอีกด้วย มองให้คิดจะเห็นป้ายพระมหาวิระ อยู่ ไม้อยู่ ที่หน้าต่าง

เริ่มงานก่อสร้าง ผังแม่บ้านสะแกกรัง ปี 2511

12. ศาลาหลวงพ่อก 4 พระองค์ (วิหารพระสมณโคตม) เป็นศาลาการเปรียญที่เจ้าอาวาสเก่านิมนต์หลวงพ่อกมาสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2511 หลังจากที่ตั้งเสาไว้ 8 ปี การก่อสร้างในระยะต้น ๆ เป็นหนี้ร้านค้าตลอดเวลาญาติโยมมีศรัทธาช่วยสร้างถึงขณะที่จัดทำรูปปั้นเงินทุกประเภท คือ กิณ รักษาโรค ชื่อเครื่องมือเครื่องใช้ คำจ้าง คำวัสดุก่อสร้าง คำวัดคุมงคล รวมแล้ว ยังไม่ถึง 300 ล้านบาท ทั้งนี้รวมทั้งซื้อที่ดินเพิ่มเติมด้วย เดิมที่ดินของ วัดมีเพียง 6 ไร่ เวลานั้นมีที่ดินทั้งหมด 200 ไร่เศษ จึงทำกำแพงล้อม ที่ไว้กันที่หาย

13. อาคารกรมตุทธการทหารอากาศสงเคราะห์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2511

14. สุฆานนทา อนันตวงค์ สร้างเมื่อ 21 กันยายน 2511

15. เรือนผีเสื้อ เป็นกุฏิเดิมของหลวงพ่อกที่ พ.ล.อ.อ.อากาศโรจนวิภาค สร้างถวายเมื่อปี 2512 ที่โคนต้นโพธิ์ด้านริมแม่น้ำใกล้ตึกเสริมศรี ต่อมาได้ย้ายมาปลูกไว้กลางสระน้ำฝั่งพระอุโบสถ เพราะที่ดินได้สร้างเป็นครัวสำหรับประกอบอาหารเลี้ยงพระ

16. ตึกริมน้ำ (ตึกพร สุริยล นนทา) สร้างเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2513

17. หอกรรมฐานขาว (สุขุม วัฒนิน นวพันธ์) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2515 ใช้เป็นที่อบรมกรรมฐานแก่ญาติโยมพุทธบริษัท

18. แพร่โบสถ์น้ำ สร้าง พ.ศ. 2515 แพร่สมัยที่ไม่มีพระอุโบสถ ใช้เป็นที่ทำสังกรรมของพระสงฆ์ เมื่อมีพระอุโบสถแล้ว ก็เป็นแพที่ชาวบ้านขึงไปจอกหน้าบ้าน เมื่อมีการทำบุญที่บ้าน ไม่ต้องปลูกโรงพิธีให้ลำบาก บางรายก็ถวายเงินให้แก่วัดบ้าง บางรายก็ถวายเป็นทาน เมื่อถึงคราวเปลี่ยนลูกบวบ (เปลี่ยนไม้ท่อนแพ) ใช้ไม้ใหม่ สั้นเปลือยไม่น้อยเหมือนกัน ของเก่า

19. ตึกเสริมศรีเกษมศรี-สุขสวัสดิ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2516 ใช้เป็นสถานที่อบรมกรรมฐาน มีห้องพักสำหรับพระภิกษุ และพุทธบริษัท สร้างเมื่อ 13 สิงหาคม 2516

20. อาคารชำระหนี้สงฆ์ สร้างหลังงานศพท่านจุนไกร ปัจจุบันเป็นที่สำหรับญาติโยมทำบาตรศรี สำหรับบวงสรวง

เริ่มงานก่อสร้างฝั่งพระอุโบสถ ปี 2517

21. จุ่มประคูประจุอุโบสถ ยกฉัตรยอดฉัตรเมื่อ 17 มีนาคม 2517 เห็นหนอนาฬิกาด้านขวา

22. พระอุโบสถเริ่มสร้างปลายปี 2517 แล้วเสร็จปลายปี 2519 พระอุโบสถหลังนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึง 2 ครั้ง ครั้งแรก พ.ศ. 2518 ในงานเททองหล่อรูปเหมือนหลวงปู่ปาน และได้เสด็จพระราชดำเนินมาตักถวญมนต์พระอุโบสถหลังจากโบสถ์เสร็จปี 2520

23. นำพระปฏิมาประธานเข้าประดิษฐานในพระอุโบสถ

24. กุฏิ 10 หลัง และกุฏิป้อมตักน้ำแช่ฝั่งพระอุโบสถ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2517 เป็นกุฏิชุดแรก หลังจากที่ได้มาซื้อที่สร้างพระอุโบสถใหม่

25. หลวงปู่ปาน วัดบางนมโค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเททองเมื่อ 10 สิงหาคม 2518 ตกแต่งเสร็จปี 2519 ประดิษฐานในวิหารหน้าพระอุโบสถด้านเหนือ

26. อาคารวัดนฤมิตร (เรือนกะเหรี่ยง) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2517-2518 ให้กะเหรี่ยงที่มาจับหลวงปู่ครูบาชัชวงษาพัฒนาพัก เมื่อคราวที่หลวงปู่มาในงานเดือนสิงหาคม 2518 ปัจจุบันเป็นที่พักของอุบาสิก

27. ศาลานวราชบพิตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2518 ตั้งใจจะให้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในคราวที่เสด็จมาเททองหล่อรูปหลวงปู่ปาน วันที่ 10 สิงหาคม 2518 แต่ทางสำนักพระราชวังได้มาสร้างหลังพลารัฐวราที่บริเวณหลังพลาจตุรมุขปัจจุบัน ต่อมาใช้เป็นสถานที่รับแขกของหลวงพ่อดำ และที่ทำวัดสวดมนต์ของพระภิกษุ และญาติโยมพุทธบริษัท และเป็นสถานที่สำหรับวัดค่อที่พักรักษาญาติโยมที่มาพักเจริญกรรมฐาน

28. อาคารธรรมสอิดย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2518 เป็นอาคารยาว 2 ชั้น ด้านทิศเหนือของพระอุโบสถมีทั้งหมด 17 ห้อง สำหรับญาติโยมพุทธบริษัทมาพักเจริญกรรมฐาน

29. พลับพลาจตุรมุข สร้างเมื่อ พ.ศ. 2519 โดยสร้างทับบริเวณที่ตั้งพลับพลาชั่วคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเมื่อคราวเสด็จมาเททองหล่อรูปหลวงปู่ปาน เมื่อ 10 สิงหาคม 2518 ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปยืนปางห้ามสมุทร และรูปหล่อหลวงปู่ปาน หลวงปู่ใหญ่ องค์จำลอง สำหรับญาติโยมพุทธบริษัทที่ประสงค์จะปิดทองแก่กัน สามารถปิดทองได้

30. ศาลาพระพิมพ์จักษุ สร้าง พ.ศ. 2519 ใช้เป็นศาลาการเปรียญปัจจุบัน

ขยายอาณาเขตวัด

30. ศาลาพระนอน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2520

32. ตึกอ่านนิตยสาร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2520

33. ตึกอินทราพรมย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2520

34. เมรุสร้างเมื่อ พ.ศ. 2520 ยังไม่ได้ใช้เผาศพเลย

35. ห้องน้ำชำระเมรุ โปรดสังเกตุว่าหากพูดถึงวัดท่าซุงต้องพูดถึงสุขาทุกครั้งไป

36. ตึกอาคารโรงพยาบาลแม่และเด็กที่สร้างครั้งแรก เป็นอาคารตึก 2 ชั้น โรงพยาบาลนี้สร้างพร้อมพระอุโบสถ คือเสร็จพร้อมกัน พระอุโบสถลงมือสร้างปลายปี 2517 โรงพยาบาลเริ่มสร้างเมื่อปลายปี 2518 แล้วเสร็จปลายปี 2519

37. อนุสาวรีย์พระพินิจอักษร (ทองดี) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ทองด้วง) และสมเด็จพระปิยมหาราช อยู่ในบริเวณหน้าโรงพยาบาลแม่และเด็ก

38. ปี 2528 หลวงพ่อดำสร้างอาคารเป็นตึกเพิ่มเติมอีก 2 หลัง สร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อเชื่อมตึกทั้งสอง สร้างประปาไฟฟ้า ชื่อหม้อแปลงให้โรงพยาบาล และมีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน 60 กิโลวัตต์ 1 เครื่อง ภาพที่เห็น คือตึก

ปฐมราชานุสรณ์ เป็นตึกคอนกรีต และตึกทำงานของแพทย์และพยาบาล

39. หลังที่สอง คือตึกปิฎกมราชานุสรณ์ เป็นตึกคนไข้ประเภทห้องพิเศษ คนไข้พักได้ห้องละ 2 คน รวมทั้งหมคนไข้ภายในได้ 84 คน หรือ 84 เตียง ชั้นล่างสุดเป็นโถงโปร่ง เป็นที่กลางเครื่องของคนไข้ได้ดี

40. ทอพระ สร้างปี 2521 อยู่ด้านหลังพระอุโบสถ สำหรับเก็บรักษาพระพุทธรูป ที่มีญาติโยมพุทธบริษัทถวาย

41. หอกลอง สร้างปี 2521

42. ตึกกรรมฐาน 4 ชั้น (ตึกเปปซี่) สร้างปี 2521

43. ตึกธนาคารข้าว สร้างปี 2521

44. ตึกกองทุน สร้างปี 2521 ชั้นบนเป็นที่พักสงฆ์ ชั้นล่างเคยเป็นที่รับแขกหลวงพ่อดอนปวยปี 2523

45. เมื่อวิเศษยาอาณานิคมออกไปกว่า 200 ไร่ หลวงพ่อกุญแจต้องทำแพงล้อมที่ไว้ กันที่หาย

46. วิทยาลัยวชิรเทพ (พระจันทรมณี) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2523 ด้านหน้าซ้ายมีอนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์อยู่ด้านซ้าย และเจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) อยู่ด้านขวา

47. ศาลา 2 ไร่ สร้าง 2526 ใช้เป็นศาลาทำบุญเวลาปฏิบัติงานชั้นบนเป็นที่เก็บพระพุทธรูป ที่มีพุทธบริษัทถวายมา

48. ตึกสรวงจิตรและเพื่อน (ตึกกลางน้ำ) สร้างปี 2524 เป็นที่พักของหลวงพ่อมาระณะหนึ่ง (2526-2532)

49. ห้องปฏิบัติการกรรมฐานรอบตึกกลางน้ำ 144 ห้อง สร้างปี 2525

50. ตึกธัมมวิโมกข์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2526 ใช้เป็นที่ฝึกกรรมฐานและสำนักงานหนังสือธัมมวิโมกข์

51. ตึกกรรมฐาน (ตึกเสือ) ด้านข้าง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2526 ใช้เป็นที่อบรมกรรมฐานและฝึกโยนิโสมิทธิ

52. ศาลาท่านปู่ท่านย่า สร้างปี 2527

53. อนุสาวรีย์พระเจ้าพรหมมหาราช อยู่หน้าศาลาท่านปู่ท่านย่า สร้างปี พ.ศ. 2527

54. ศาลา 3 ไร่ สร้าง 2527 ใช้เป็นที่พักพุทธบริษัทที่มาทำบุญ มีห้องน้ำ 43 ห้อง มีห้องพักกว่า 150 ห้อง

55. บริเวณร้านอาหารสวนพรวิน (สวนไม้) สร้างปี 2527 สำหรับลูกหลานหลวงพ่อกุญแจเปิดร้านจำหน่ายอาหาร พุทธบริษัทที่มาทำบุญ เพื่อหาเงินเข้าวัด มีห้องน้ำ 41 ห้อง

56. ศาลา 4 ไร่ สร้างปี 2528 ใช้เป็นที่ทำพิธีเป่ายันต์เกราะเพชร

57. ตึกนันทนาการ และที่พักพระอาคันตุกะที่มาปฏิบัติพระกรรมฐาน สร้างปี 2528

กลับรื้อน้ำสะแกกรัง

58. ตึกรับแขกหลังใหม่ สร้างปี 2528 ใช้เป็นสถานที่รับแขก และจำหน่ายหนังสือ เทป และวัตถุมงคลของหลวงพ่อกุญแจ ชั้นบนใช้เป็นที่รับรองพระเถระานุเถระผู้ใหญ่ที่นิมนต์มางานวัด

59. ห้องน้ำบริเวณตึกรับแขกหลังใหม่ ภายในปี 39 ห้อง นอกตึก 87 ห้อง สร้างปี 2528

60. อาคารห้องกรรมฐาน 25 ไร่ มีห้องกรรมฐาน 258 ห้อง ห้องน้ำ 884 ห้อง เริ่มสร้างปลายปี 2528 ยังไม่เสร็จสมบูรณ์

61. โรงเรือนพระสุธรรมยานเถระวิเทศา ภาพลักษณะนี้จะเห็นได้เมื่อมาถึงหน้าโรงพยาบาล โรงเรือนนี้มีหอพักฟรี ไม่เก็บเงินค่าหอพัก เก็บค่าเช่าเรือนปีแรกปีเดียว ถ้าเด็กมีความประพฤติดีให้อยู่ต่อไปได้ ถ้ามีความประพฤติไม่ดีให้ออกไป วัดสงเคราะห์นักเรียนปีละ 4,000 บาท ต่อ 1 คน คือให้เครื่องแต่งกาย 3 ชุด ไม่ต้องซื้อหนังสือเรียน ตลอดจนสมุดดินสอ เชื้ออาหารกลางวัน ฟรี เด็กที่จะมาพักที่หอพักนี้ ต้องหาเงินค่าอาหาร ค่าผ้า ค่าไฟ ค่าครูคุมหอพัก ครูจัดอาหาร รวมแล้วปีละ 6,000 บาท (วันละ 20 บาท) เมื่อจะเข้าโรงเรือนนี้ ต้องฝึกกรรมฐานตามที่รักกำหนดให้ได้ก่อน จึงเข้าเรียนโรงเรือนนี้ได้ สร้างเมื่อ 2528 แล้วเสร็จ 2529

62. อาคารประปา 12 ไร่ ใช้เป็นประปาสำรองในคราว
 วิกฤตงานประปาปกติจะจ่ายน้ำไม่พอ

63. โรงงานผลิตอิฐบด และคานสำเร็จ ค่าเงินการเมื่อ
 เดือนมิถุนายน 2529 เพื่อผลิตอิฐบดและคาน สำหรับใช้ในการ
 ก่อสร้างภายในวัด

64. มณฑปแก้ว สร้างเมื่อ พ.ศ. 2530 ถวายพระราชกุศล
 ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คราวเจริญพระชนมายุครบ 60
 พรรษา เป็นมณฑปทรงมุขประดับกระจกทั้งหลัง ภายในประดิษฐาน
 พระพุทธรูปและพระองค์ที่ 10 และ 11

65. หอพระไตรปิฎก 6 ชั้น และพระอิน 30 องค์ สร้าง
 ถวายเป็นพระราชกุศล ปี 2530

66. ศาลา 12 ไร่ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2530 โดยสร้างหลังคา
 คลุมเต็มพื้นที่ 12 ไร่ ภายในมีพระพุทธรูปชำระหนี้สงฆ์จำนวน
 109 องค์ และห้องพักปฏิบัติกรรมฐาน 67 ห้อง ห้องน้ำและห้อง
 ส้วม 268 ห้อง เมื่อคราวมีงานเป้ายันต์เกราะเพชร หรืองานอื่นที่

มีญาติโยมพุทธบริษัทมามาก ทางวัด และทางโรงเรียนพระสุธรรม
 ฐานเดระวิทยาจะมาตั้งร้านอาหาร เพื่อจำหน่ายอาหาร

67. โรงสีข้าวพระสุธรรมฐานเดระ สีข้าวเพื่อภิกษุ สามเณร
 อุบาสก อุบาสิกาผู้ปฏิบัติธรรม และนักเรียนประจำ บรรดาลูก
 พระสุธรรมมา สร้างถวายเมื่อ 11 มกราคม 2531

68. วิหารเริ่มสร้างเมื่อกลางปี 2530 แล้วเสร็จกลางปี
 พ.ศ. 2532 รวมเวลาก่อสร้าง 2 ปี อาคารชั้นบนประดับกระจกเงา
 ภายนอกทั้งหมด มีซอกเป็นรูปยอดประสาธ 3 ซอก ภายในอาคาร
 ชั้นล่างทั้งหมดประดับกระจกเงาทั้งหมด มีห้องสำหรับเจริญกรรม
 ฐาน 10 ห้อง มีพระพุทธรูปปางอินทรานันท 9 องค์ 1 องค์
 มีห้องบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า มีรูปพระอรหันต์
 องค์สำคัญ 7 องค์ มีไฟฟ้าส่องสว่างภายในของวิหาร อีก
 ภาพถ่ายจากถนนระยะไกล

69. มณฑปท้าวจตุโลกบาล กำลังก่อสร้าง เพื่อเป็นเทวสถาน
 ของท้าวจตุมาหาราช

ในขั้นต้นก่อนเจริญพระกรรมฐาน หรือก่อนสมาทานกรรมฐาน ให้สมาทานศีล 5 ก่อน แล้วกำหนดใจไว้ว่านับตั้งแต่นี้ไป จนถึงเวลารุ่งอรุณเราจะไม่ให้ศีล 5 ข้อใดข้อ 1 ขาดโดยเจตนา แม้เหตุอันจะบังเกิดขึ้นนั้นจะร้ายแรงเพียงใดก็ตาม เมื่อกำหนดใจอย่างนี้แล้วจึงเริ่มสมาทานพระกรรมฐานดังต่อไปนี้

นะโมตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธ อัสสะ
นะโมตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธ อัสสะ
นะโมตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธ อัสสะ

อิมาหัง ณะคะวา อัคคะภาวัง ตุมหากัง ปะวิจจะชามิ "ข้าแต่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอมอบกาย วาจา ใจนี้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า"

"ข้าพเจ้า ขออาราธนาบารมี สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุก ๆ พระองค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ บารมีพระธรรม และพระอริยสงฆ์ทั้งหลาย ครูบาอาจารย์ทั้งหลายสืบ ๆ กันมา มีหลวงปู่ปาน วัดบางนมโคเป็นที่สุด ขอได้โปรดยกจิตของ ข้าพเจ้าขึ้นสู่ภาวะพระกรรมฐานทั้ง 40 ทศ พระปิติทั้ง 5 และ วิปัสสนาญาณทั้ง 9 ขอพระกรรมฐานทั้ง 40 ทศ พระปิติทั้ง 5 และวิปัสสนาญาณทั้ง 9 จงมาบังเกิดปรากฏในกายทวาร ใน วจิตวาร ในมโนทวาร ของข้าพเจ้า ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้ด้วยเถิด

ขอได้โปรดยกจิตของข้าพเจ้าขึ้นสู่ภาวะแห่งเมฆจิต สามารถ กำหนดจิตรู้ภาวะการณต่าง ๆ ทั้งเหตุ ผล อดีต อนาคต และ ปัจจุบัน ได้ทุกขณะจิตที่ปรารถนาจะรู้ เมื่อรู้แล้วขอให้เห็นภาพนั้น ได้ชัดเจนแจ่มใส และพยากรณ์ได้ตามความเป็นจริงทุกประการ เหตุใดที่จะบังเกิดแก่ข้าพเจ้าขอให้ข้าพเจ้าได้รู้เหตุนี้โดยไม่ต้อง กำหนดจิต แม้แต่ประการใด ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด"

เมื่อสมาทานแล้ว อย่าเพิ่งเข้าสมาธิภาวนา จงเริ่มพิจารณา นิเวศ 5 ประการให้ระงับเสียก่อน เพราะถ้านิเวศไม่ระงับ หาก ภาวนาไปเลยที่เดียวนิเวศจะเข้ากวนจิต เป็นเหตุให้ญาณไม่เกิด ถ้าระงับนิเวศได้แล้วญาณจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย นิเวศที่ควรระงับ นั้นมีดังนี้

1. พิจารณาโทษของกามคุณ ให้เห็นว่าเป็นเครื่องทำให้เกิดทุกข์ภัยอันตรว เราจะไม่พอใจในกามคุณอีกต่อไป
2. พิจารณาโทษของพหุบาท ให้เห็นว่าพหุบาทของอสังจองภณณานั้นเป็นทุกข์ เราจะไม่มีติดกับคน และสัตว์ทั่วไป
3. ความว่าง เป็นอันตราของความเป็นเรา จะระงับความว่าง เมื่อขณะเจริญพระกรรมฐาน
4. เมื่อขณะเจริญพระกรรมฐาน เราจะไม่นึกถึงเรื่องอื่น นอกจากการกำหนดลมหายใจเข้าออก และองค์ภาวนาเท่านั้น
5. เราจะตัดความสงสัยทั้งหมด และเชื่อว่าการเจริญพระกรรมฐานนี้จะเป็นเหตุให้พ้นทุกข์ มีความสุขทั้งชาตินี้ และชาติต่อไป

เมื่อปลงจิตระงับนิเวศทั้ง 5 นี้ จงไม่มีข้อใดข้อ 1 กำเจ็บ แล้วเริ่มทำสมาธิตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้สอน จนพอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อคลายสมาธิเปลี่ยนอิริยาบถตามสบายแต่อย่าเพิ่ง ละการกำหนดลมหายใจเมื่อเปลี่ยนอิริยาบถพอคลายความเมื่อยชอบแล้วให้พิจารณาชั้น 5 ดังต่อไปนี้

- ชั้น 5 นั้นมีดังนี้
1. รูป คือร่างกายเรา และสิ่งที่สามารถเห็นได้ด้วยตาทั้งหมด
 2. เวทนา คือความรู้สึกนึกคิดทางใจ
 3. สัญญา คือความจำเรื่องราวต่าง ๆ
 4. สังขาร คือการปรุงแต่ง คบแต่ง เสริมสร้าง
 5. วิญญาณ คือความรู้สึกทางประสาท

ให้พิจารณาว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทั้ง 5 อย่างนี้ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เราไม่มีในชั้น 5 และชั้น 5 ก็ไม่มีในเรา ชั้น 5 ทั้งที่เป็นตัวที่เราอาศัยและภายนอก ล้วนไม่เที่ยงเกิดขึ้นแล้วก็เปลี่ยนแปลงไปแล้วแตกสลายในที่สุด เราจะไม่กำหนดยึดมั่น และยึดมั่นในชั้น 5 เราพอใจในพระนิพพาน ซึ่งเป็นดินแดนที่คงที่ มีแต่ความสุข หมดทุกข์ ไม่เปลี่ยนแปลง

การพิจารณาอย่างนี้ทำให้เป็นเครื่องประจักษ์ เห็นอะไร ก็พิจารณาอย่างนี้ ทำได้ตลอดวันยิ่งดี เวลาประกอบการทำงานก็คิดได้ พิจารณาได้ไม่ห้าม

ธรรมเครื่องวัดใจ

1. เราเลือกยึดถือชั้น 5 ว่าเป็นเราเป็นของเรา ได้หรือยัง
2. เราเลือกสงสัยในคุณพระรัตนตรัย โดยเลื่อมใสเชื่อว่า คุณพระรัตนตรัยจะช่วยให้เราพ้นทุกข์ได้หรือยัง
3. เรารักชาติ 5 ได้เด็ดขาด โดยจะไม่ทำให้ศีล 5 ขาด โดยเจตนาได้หรือยัง
4. เราตัดความกำหนัดยึดมั่น ในเพศตรงข้ามได้เด็ดขาดหรือยัง
5. เราเป็นคนมีเมตตาในบุคคลและสัตว์ทั้งปวง โดยไม่ พหุบาทปองร้ายได้เด็ดขาดหรือยัง
6. เราละความกำหนัดยึดมั่นในรูป ได้เด็ดขาดหรือยัง
7. เราละความกำหนัดยึดมั่นในสิ่งอื่นนอกจากรูป มีเสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ชั่วเข้าภายในใจได้เด็ดขาดหรือยัง
8. เราละการถือตัวว่า เราดีกว่าเขา เราเสมอเขา เราเลว กว่าเขา ได้เด็ดขาดหรือยัง
9. เราเลิกการคิดหึงหั่นได้หรือยัง
10. เราเป็นคนหมดใจ คือไม่รักไม่ยึดถืออะไรทั้งสินแล้ว หรือยัง

คุณธรรมทั้งหมดนี้ ถ้ามีในจิตของใครแน่นนอน ไม่กำเจ็บแล้ว ท่านผู้นั้นชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ ถ้าปฏิบัติได้ตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 5 ท่านผู้นั้นเป็นพระอนาคามี ถ้าปฏิบัติได้ตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 3 ท่านผู้นั้นเป็นพระโสดาบันหรือพระสกิทาคามี